

פרק י"א : ביטוח אזרחים ותיקים וביטוח שאירים:
[ב']

סימן א' : הוראות כלליות

238. הגדרות

[5]

בפרק זה -

"אלמנה" - מי שהיתה אשתו של המבוטח בשעת פטירתו, להוציא -

(1) מי שהיתה אשתו פחות משנה, ואם היא בת 55 שנים ומעלה - פחות מחצי שנה, ולא ילדה לו ילד;

(2) מי שבחמש השנים האחרונות שלפני פטירת המבוטח היתה נפרדת ממנו שלוש שנים לפחות ובכללן 12 חודשים שלפני פטירת המבוטח ולא היתה זכאית למזונות ממנו על פי פסק דין של בית משפט או בית דין מוסמך או על פי הסכם בכתב, או שהמבוטח לא נשא למעשה במזונותיה תוך 12 החודשים שלפני פטירתו; פסקה זו לא תחול על אשה שבעת פטירתו של המבוטח שולמה בעדה תוספת תלויים לפי סעיפים 200 או 244;

"אלמן" - מי שהיה בן זוגה של המבוטחת בשעת פטירתה, כל עוד יש עמו ילד או הכנסתו אינה עולה על הסכום המתקבל לפי פרט 1 של לוח ט', להוציא -

(1) מי שהיה בן זוגה פחות משנה, ואם הוא בן 55 שנים ומעלה - פחות מחצי שנה;

(2) מי שבחמש השנים האחרונות שלפני פטירת המבוטחת היה נפרד ממנה שלוש שנים לפחות ובכללן 12 חודשים שלפני פטירת המבוטחת;

בן זוג של מבוטחת שבשעת פטירתה היה עמו ילד שמלאו לו 18 שנים אך לא נתקיימו בו התנאים האמורים בפסקאות (2) ו-(3) של הגדרת "ילד", ייחשב כאלמן מהיום שבו נתקיים בילד תנאי מהתנאים האמורים;

"ילד" - ילד של המבוטח לרבות נכד שכל פרנסתו על המבוטח, ובלבד שנתקיים בהם אחד מאלה:

1. כותרת הפרק - בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "ביטוח זקנה" בביטוי "ביטוח אזרחים ותיקים"
2. ס' 238 - הגדרת "ילד" -

פסקאות (1) ו-(2) הוחלפו בת' 194, ת"ת 1.4.18 בפסקה (1) בנוסח דלעיל. עד לביטול היה נוסחן:
" (1) לא מלאו להם 18 שנים;

(2) לא מלאו להם 20 שנים, ובלבד שעיקר זמנם מוקדש לסיום לימודים במוסד חינוכי על-יסודי או שהם שוחרים במסגרת קדם-צבאית של צבא הגנה לישראל";

פסקה (3) רישא - בת' 120, ת"ת 1.8.10, במקום הרישא "לא מלאו להם 22 שנים והם" בא "לא מלאו להם 24 שנים והם אחד מאלה": הוראת תחולה קובעת כי התיקון יחול על גמלה המשתלמת בעד יום התחולה ואילך.
בת' 45, ת"ת 1.9.01, פסקה (ב) המקורית סומנה כ-(ב)3(1) ונוספה פסקה (ב)3(2) בנוסח דלעיל כהוראת שעה. לענין זה ר' חוק שירות לאומי בהתנדבות (תכנית ניסיונית לבנים)(הוראת שעה), התשס"א-2001.

פסקה (3) (ב)2) שנוסחה היה "בן המשרת בהתנדבות בשירות לאומי בתקופה הקובעת במסגרת תכנית ניסיונית, כאמור בסעיף 1 לחוק שירות לאומי בהתנדבות (תכנית ניסיונית לבנים) (הוראת שעה) התשס"א-2001 שקיבל אישור מאת שר העבודה והרווחה או מי שהוא הסמיך לכך" הוחלפה לנוסח דלעיל בת' 88, ת"ת 1.9.06. ר' הוראת מעבר בהערות מבוא לת' 88.

פסקה (ג)3) נוספת בת' 8, ת"ת 6 חודשים מיום 8.3.96, בנוסח דלעיל. וכן נוספו פסקאות (4) ו-(5), ור' הערות מבוא לתיקון 8.

פסקה 4 - ר' תקנות הביטוח הלאומי (ילד המשרת בהתנדבות בשירות למטרה ציבורית או לאומית), התשנ"ז-1997.
פסקה 5 - בנוסח המקורי:

"הם משרתים בשירות סדיר כמשמעותו בחוק שירות בטחון, למעט שירות צבאי לפי התחייבות לשירות קבע, ובתכוף לפני שירותם נתקיים בהם האמור בפסקה (4); לענין פסקה זו, לא יובא בחשבון שירות סדיר העולה על 36 חודשים".

בוטל בת' 120, ת"ת 1.8.10

- (1) לא מלאו להם 18 שנים ;
- (2) לא מלאו להם 20 שנים, ובלבד שעיקר זמנם מוקדש לסיום לימודים במוסד חינוכי על יסודי או שהם שוחרים במסגרת קדם-צבאית של צבא הגנה לישראל ;

(3) לא מלאו להם 24 שנים והם אחד מאלה :

(א) בשירות סדיר כמשמעותו בחוק שירות בטחון, למעט שירות צבאי לפי התחייבות לשירות קבע, ואולם לא יובא בחשבון, לענין פסקה זו, שירות סדיר העולה על 36 חודשים ;

(ב)

(1) מתנדב בשירות לאומי או בהתנדבות קהילתית ;

(2) (בוטל) ;

(3) משרת בשירות לאומי-אזרחי.

(ג) לומדים באחד ממסלולי העתודה שהוכרו בפקודות הצבא כהגדרתן בחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, ושירותם הסדיר לפי חוק שירות בטחון נדחה עקב לימודיהם כאמור ;

(4) לא מלאו להם 21 שנים והם משרתים בהתנדבות בשירות למטרה ציבורית או לאומית שאישר השר ובתנאים שקבע באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, תקופה שאינה עולה על 12 חודשים ושירותם הסדיר לפי חוק שירות בטחון נדחה עקב שירותם בהתנדבות כאמור ;

(5) בוטל ;

המונח הורה יתפרש בהתאם לכך ; לענין סימן ד' לפרק זה וסימן ח' לפרק ה' ייחשב כילד מי שנתקיימו בו התנאים האמורים בפסקאות (2) ו-(3) להגדרה זו, אף אם בשעת פטירת המבוטח לא היה בגדר ילד ;

"הכנסה" - כפי שקבע השר באישור ועדת העבודה והרווחה [ויראו הכנסה מדמי אבטלה כהגדרתם בסעיף 158 כהכנסה מעבודה או ממשלח יד].

"עקרת בית" - אשה נשואה, למעט עגונה, שכן זוגה מבוטח לפי פרק זה, שאינה עובדת ואינה עובדת עצמאית ובכלל זה אישה כאמור שהיא חברת קיבוץ מתחדש ;

"אלמנה בת קצבה" - אלמנה שאינה עובדת ואינה עובדת עצמאית הזכאית לקצבה לפי סעיף 132(1) עד (5) או לפי סעיף 252 ;

³ פיסקה (ב)(3) בהגדרת "ילד" הוחלפה בתיקון 194, ת"ת 1.4.2018.

⁴ פיסקה (ב)(3) בהגדרת "ילד" בוטלה בתיקון 194, ת"ת 1.4.2018.

⁵ פיסקה (ב)(3) בהגדרת "ילד" נוספה בת' 152, ת"ת 19.3.14.

⁶ הגדרת "הכנסה" - בת' 214, ת"ת 16.6.20 נקבע כי בתקופה שמיום 1.3.20 עד יום 30.6.20 ("תקופת הוראת השעה") תיקרא הגדרה זו כך שבסופה נאמר ייקראו המילים : "ויראו הכנסה מדמי אבטלה כהגדרתם בסעיף 158 כהכנסה מעבודה או ממשלח יד." עוד נקבע כי נוסח זה יחול על גמלת אזרח ותיק, גמלת שארית, קצבת נכות ודמי אבטלה המגיעים לפי חוק הביטוח הלאומי בעד החודשים מרס, אפריל, מאי ויוני 2020 לאדם שהיה זכאי לקבלת הגמלה או הקצבה כאמור, ובלבד שאלמלא התיקון הייתה הקצבה החודשית לנכה נמוכה יותר. הוראה זוהי נקבעה בת' 225 לגבי התקופה שמיום 1.7.21 עד יום 31.3.22 לגבי גמלות לפי חוק זה או תשלום המגיע לפי חוק המזונות (הבטחת תשלום) המשולמים בעד התקופה שמיום 1.7.21 עד יום 31.12.21. בנוסף נקבע כי אוצר המדינה יחזיר למוסד לביטוח לאומי כל סכום שהוצא בגין כל גמלה או תוספת גמלה המשתלמת לפי הוראות חוק הביטוח הלאומי בנוסח האמור. בת' 216, ת"ת 28.6.20 הוארכה הוראת השעה שבת' 214 גם לתקופה שמתאריך התחילה הני"ל ועד סוף "התקופה הקובעת" כאמור בסעיף 179א לחוק. ראו הוראות תחילה ותחולה בהערות המבוא לת' 216 ולת' 225. בת' 229, ת"ת 1.1.22 נחקקה הוראה זוהי לגבי התקופה שמיום 1.1.22 ועד יום 31.3.23, ונקבעה הוראה לפיה אוצר המדינה ישפה את המוסד לביטוח לאומי לגבי כל סכום שהוצא בעד כל גמלה או תוספת גמלה המשתלמת לפי הוראות אלה.

בת' 235, ת"ת 16.2.23 הפכה הסיפא הני"ל לחלק קבוע מנוסח הסעיף.

⁷ "עקרת בית" - נוסף בת' 7, ת"ת 1.1.96, בנוסח דלעיל. ור' הערת מבוא לת' 7.

בת' 186, ת"ת 1.7.17 נוספה הסיפא החל במילים "ובכלל זה...".

⁸ "אלמנה בת קצבה" - נוסף בת' 7, ת"ת 1.1.96, בנוסח דלעיל. ור' הערת מבוא לת' 7.

"עובד מבוטח", "עובדת מבוטחת" - מבוטח לפי פרק זה, למעט עקרת בית ואלמנה בת קצבה ולרבות עקרת בית ואלמנה שמשלמת לה גמלה לפי פרק ט'.

239. תחילת תקופת התשלום

[6]

(א) נוצרה זכות לקצבה או לתוספת לקצבה לפי פרק זה עד 15 בחודש פלוני, תשולם הקצבה או התוספת החל ב-1 באותו חודש; נוצרה הזכות אחרי 15 בחודש פלוני, תשולם הקצבה או התוספת החל ב-1 בחודש שלאחריו.

(ב)¹⁰ על אף הוראות סעיף קטן (א), אם היה הזכאי לקצבה זכאי גם לגמלה לפי חוק הבטחת הכנסה בעד החודש שבו נוצרה הזכות לקצבה, תשולם הקצבה החל ב-1 בחודש שבו נוצרה הזכות כאמור, ובלבד שלא תשולם קצבת שאירים בעד חודש שבעדו שולמה קצבת אזרח ותיק לפי פרק זה או קצבת נכות לפי פרק ט' למבוטח שמכוחו משולמת קצבת השאירים.

סימן ב': מבוטחים

240. מבוטח

[7]

(א)¹¹ בכפוף להוראות סעיף קטן (ב), תושב ישראל שמלאו לו 18 שנים מבוטח לפי פרק זה, להוציא מי שביום שבו נעשה לראשונה תושב ישראל כבר הגיע לגיל הקבוע לגביו, בהתאם לחודש לידתו, בחלק ג' בלוח א'1 ולגבי אישה - אם ביום שבו נעשתה לראשונה תושבת ישראל כבר הגיעה לגיל הפרישה.

(ב)¹² מבוטחת שאינה פטורה מתקופת אכשרה לפי סעיף 246(ב), ואשר לא נתמלאה לגביה כעובדת מבוטחת תקופת אכשרה המזכה בקצבת אזרח ותיק לפי סעיף 246(א), תהיה מבוטחת לענין פרק זה לפי סימן ג' בלבד.

⁹ "עובד מבוטח", "עובדת מבוטחת" - נוסף בת' 7, ת"ת 1.1.96, בנוסח דלעיל. ור' הערת מבוא לת' 7.

¹⁰ ס' 239(ב) - בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "קצבת אזרח ותיק".

¹¹ ס' 240(א) - בת' 7, ת"ת 1.1.96, סעיף 240 המקורי סומן 240(א) ונוספה הרישאה, בכפוף להוראות סעיף קטן (ב), ר' הערות מבוא לתיקון 7.

בת' 66, ת"ת 1.4.04, במקום הנוסח שהיה:

"להוציא -

(1) מי שביום י"א בכסלו התשי"ד (18 בנובמבר 1953) כבר מלאו לו 67 שנים;

(2) מי שנעשה תושב ישראל לראשונה לאחר י"א בכסלו התשי"ד (18 בנובמבר 1953) וביום שנעשה תושב -

(א) בגבר - כבר מלאו לו 60 שנים;

(ב) באשה שעוד לא מלאו לה 60 שנים ביום י"ד בניסן התשכ"ה (16 באפריל 1965) - היתה בת 60 שנים

ומעלה, ובאשה שכבר מלאו לה 60 שנים ביום האמור - היתה בת 55 שנים ומעלה."

בא "להוציא מי שביום שבו נעשה לראשונה תושב ישראל כבר הגיע לגיל הקבוע לגביו, בהתאם לחודש לידתו, בחלק ג' בלוח א'1".

ר' הוראת תחולה בהערות המבוא לת' 66.

בת' 228, ת"ת 1.1.22, נוספה הסיפא החל במילים "ולגבי אישה - אם ביום...".

¹² ס' 240(ב) - נוסף בת' 7, ת"ת 1.1.96, בנוסח דלעיל, ור' הערות מבוא לתיקון 7.

בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "לקצבת זקנה" בביטוי "בקצבת אזרח ותיק".

241. בוטל¹³.

242. בוטל¹⁴.

243. סוגים מיוחדים

[10]

השר רשאי לקבוע סוגי בני אדם שעל אף הוראות סעיף 240 לא יהיו מבוטחים לפי פרק זה; ואולם המוסד רשאי, אם נתבקש לעשות כן, לבטח אדם מאלה או להפסיק ביטוחו לפי תנאים שנקבעו.

סימן ג': ביטוח אזרחים ותיקים¹⁵

244. קצבת אזרח ותיק¹⁶

[11]

(א)¹⁷ מבוטח שהגיע לגיל המזכה בקצבת אזרח ותיק, ישלם לו המוסד, בכפוף להוראות סימן זה, קצבה חודשית בשיעור של 17.7% מהסכום הבסיסי.

(ב)¹⁸ היו למבוטח האמור בסעיף קטן (א) תלויים - תשולם לו בעדם, בנוסף לקצבה שלו, תוספת תלויים כדלהלן:

(1) בעד בן הזוג לפי סעיף 247(1) או (3) - 8.9% מהסכום הבסיסי;

¹³ ס' 241 - בנוסח המקורי:

"(א) אשה נשואה, שבן זוגה מבוטח לפי פרק זה, והיא עובדת במשק ביתה בלבד או שאינה עובדת ואינה עובדת עצמאית (בחוק זה - עקרת בית), אינה מבוטחת לפי פרק זה על אף הוראות סעיף 240; ואולם המוסד רשאי, אם נתבקש לעשות כן, לבטחה או להפסיק ביטוחה לפי תנאים שנקבעו.

(ב) סעיף קטן (א) לא יחול על עקרת בית שהיא עגונה."

בוטל בת' 7, ת"ת 1.1.96, ור' הערות מבוא לתיקון 7.

¹⁴ ס' 242 - בנוסח המקורי:

"אלמנה שאינה עובדת ואינה עובדת עצמאית ומגיעה לה קצבה לפי סעיף 252 או לפי סעיף 132(1) עד (5), אינה מבוטחת לפי פרק זה, על אף הוראות סעיף 240; ואולם המוסד רשאי, אם נתבקש לעשות כן, לבטחה או להפסיק ביטוחה לפי תנאים שנקבעו."

בוטל בת' תיקון 7, ת"ת 1.1.96, ור' הערות מבוא לתיקון 7.

¹⁵ כותרת סימן ג' - בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "ביטוח זקנה" בביטוי "ביטוח אזרחים ותיקים".

¹⁶ ס' 244 - בכותרת הסעיף בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "קצבת אזרח ותיק".

¹⁷ ס' 244(א) - בת' 61, ת"ת 1.1.06, במקום "מהשכר הממוצע" בא "מהסכום הבסיסי". ר' הוראת תחולה בס' 68 להערות מבוא לת' 61.

בת' 86, ת"ת 1.7.06, במקום "16%" בא "16.2%". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לת' 86.

בת' 106, ת"ת 1.4.08, במקום "16.2%" בא "16.5%". הוראת תחולה קובעת כי התיקון יחול על גמלאות המשתלמות בעד יום התחילה ואילך.

בת' 114, במקום "16.5%" בא "17.7%". ר' הוראת תחילה ותחולה בסעיף 141(ח) וכן הוראת שעה לתקופה 1.9.09-31.12.10 בסעיף 142 ו-143 בהערות מבוא לת' 114.

בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "מזכה בקצבת אזרח ותיק".

¹⁸ ס' 244(ב) - בת' 61, ת"ת 1.1.06, בכל מקום במקום "מהשכר הממוצע" בא "מהסכום הבסיסי". ר' הוראת תחולה בס' 68 להערות מבוא לת' 61.

בת' 86, ת"ת 1.7.06, בפסקה (1) במקום "8%" בא "8.1%" ובפסקה (2) במקום "5%" בא "5.1%". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לת' 86.

בת' 106, ת"ת 1.4.08, בפסקה (1) במקום "8.1%" בא "8.3%" ובפסקה (2) במקום "5.1%" בא "5.2%". הוראת תחולה קובעת כי התיקון יחול על גמלאות המשתלמות בעד יום התחילה ואילך.

בת' 114, בפסקה (1) במקום "8.3%" בא "8.9%" ובפסקה (2) במקום "5.2%" בא "5.6%".

ר' הוראת תחילה ותחולה בסעיף 141(ח) וכן הוראת שעה לתקופה 1.9.09-31.12.10 בסעיף 142 ו-143 בהערות מבוא לת' 114.

(2) בעד כל אחד משני ילדיו הראשונים - 5.6% מהסכום הבסיסי.

(ג)¹⁹ לענין הזכויות לפי סעיף 238, סעיף זה וסעיפים 245, 247, 249 ו-250, רואים כמבוטח גם תושב ישראל שהשלים תקופת אכשרה לפי סעיף 246 אף אם לא היה מבוטח לפי סימן ב' ערב הגיעו לגיל המזכה בקצבת אזרח ותיק.

(ג1)²⁰ הוראות סעיף קטן (ב) לא יחולו לגבי מי שמבוטח לפי סימן זה בלבד.

(ד) השר, בהתייעצות עם שר האוצר ובאישור ועדת העבודה והרווחה, רשאי להגדיל את השיעורים הנקובים בסעיפים קטנים (א) ו-(ב).

(ה) בכפוף להוראות סעיף 324 יוסיף המוסד לשלם את הקצבה למי שחדל להיות תושב ישראל.

245. גיל קצבת אזרח ותיק וקצבת אזרח ותיק יחסית²¹

[12]

(א)²² הגיל לקצבת אזרח ותיק הוא -

(1) בגבר - שבעים שנים ואם הכנסתו בשנת מס אינה עולה על ההכנסה המרבית - גיל הפרישה;

(2) באשה - הגיל הקבוע לגביה, בהתאם לחודש לידתה, בחלק ד' בלוח א'1, ואם נתקיים בה אחד מאלה - גיל הפרישה;

(א)²³ נתמלאה לגביה כעובדת מבוטחת תקופת אכשרה המזכה בקצבת אזרח ותיק לפי סעיף 246(א) והכנסתה בשנת מס אינה עולה על ההכנסה המרבית;

(ב) היא פטורה מתקופת אכשרה לפי סעיף 246(ב) והכנסתה בשנת מס אינה עולה על ההכנסה המרבית;

(ג) קיבלה קצבת נכות לפי פרק ט', שנים עשר חודשים רצופים לפחות בתכוף לפני שהגיעה לגיל הפרישה.

(ב)²⁴ על אף הוראות סעיף קטן (א), אם עלתה הכנסתו של המבוטח על ההכנסה המרבית, תשולם לו קצבת אזרח ותיק לפי סעיף 244(א) ו-(ב) בניכוי 60% מהסכום העולה על ההכנסה המרבית, לפי דרכי חישוב וכללי עיגול שקבע השר, ובלבד שסכום הקצבה לאחר הניכוי לא

¹⁹ ס' 244(ג) - בתי' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "אותו לקצבת זקנה" בביטוי "בקצבת אזרח ותיק".

²⁰ ס' 244(ג1) - נוסף בתי' תיקון 7, ת"ת 1.1.96, בנוסח דלעיל. ור' הערות מבוא לתיקון 7.

²¹ ס' 245 - בתי' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלפה כותרת הסעיף. הנוסח הקודם היה: "גיל קצבת זקנה וקצבת זקנה יחסית".

²² ס' 245(א) - בנוסח המקורי:

"(א) הגיל לקצבת זקנה הוא 70 שנים בגבר ו-65 שנים באשה, ואולם מבוטח שהכנסתו בשנת מס אינה עולה

על ההכנסה המרבית - גילו לקצבת זקנה הוא 65 שנים בגבר ו-60 שנים באשה".

הוחלף בתי' תיקון 7, ת"ת 1.1.96, לנוסח דלעיל, וראה הערות מבוא לתיקון 7.

בס"ח 1600, התשנ"ו, עמ' 386, תוקנה טעות באופן שבמקום "בתקופת" בא "מתקופת".

ס' 245(א1) - בתי' 66, ת"ת 1.4.04, במקום "ששים וחמש שנים" בא "גיל הפרישה". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לתי' 66.

ס' 245(א2) - רישא בתי' 66, ת"ת 1.4.04, במקום "ששים וחמש שנים" בא "הגיל הקבוע לגביה, בהתאם לחודש לידתה, בחלק ד' בלוח א'1" ובמקום "ששים שנים" בא "גיל הפרישה". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לתי' 66.

ס' 245(א2) - בתי' 66, ת"ת 1.4.04, במקום "שמלאו לה ששים שנים" בא "שהגיעה לגיל הפרישה". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לתי' 66.

בתי' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "לקצבת זקנה" בביטוי "לקצבת אזרח ותיק".

²³ ס' 245(א2) - בתי' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "לקצבת זקנה" בביטוי "בקצבת אזרח ותיק".

²⁴ ס' 245(ב) - בתי' 28, ת"ת 1.1.99, במקום "בניכוי הסכום העולה על ההכנסה המרבית" בא "בניכוי 60% מהסכום העולה על ההכנסה המרבית". הוראת תחולה קובעת כי תיקון זה יחול על קצבה המשתלמת בעד יום התחילה ואילך.

בתי' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "קצבת אזרח ותיק"

יפחת מסכום השווה ל-10% מסכום הקצבה לפי סעיף 244(א); ואולם רשאי המבוטח לוותר על קצבה זו לתקופה שביקש.

(ב1)²⁵ לענין סעיף קטן (ב), לא תובא בחשבון הכנסה של מי שהיה זכאי לקצבה לפי פרק ט' בתכופ לפני הגיעו לגיל הפרישה."

(ב2)²⁶ (בוטל).

(ג) לענין סעיף זה -

"הכנסה" - הכנסה למעט הכנסה שמקורה בקצבה המשתלמת מכוח חיקוק, דיני חוץ או הסכם קיבוצי או חוזה עבודה, בין שנערכו בישראל ובין שנערכו בחוץ לארץ;

"הכנסה מרבית"²⁷ - צירוף ההכנסות החודשיות המחושבות לפי האמור בלוח ט' בשנת מס, ואם עוד לא חלפה שנת המס - צירופם של שניים אלה:

(1) ההכנסות החודשיות שחושבו לפי לוח ט' באותה שנת מס;

(2) ההכנסה החודשית האחרונה שחושבה לפי לוח ט' כפול מספר החודשים שנותרו עד תום אותה שנת מס.

246. תקופת אכשרה

[15]

(א)²⁸ תקופת האכשרה המזכה בקצבת אזרח ותיק היא אחת מאלה:

(1)²⁹ 60 חודשים, בין שהם רצופים ובין שאינם רצופים, שבהם היה אדם מבוטח תוך עשר השנים האחרונות שקדמו לגיל המזכה אותו בקצבת אזרח ותיק;

(2) 144 חודשים שבהם היה אדם מבוטח, בין שתקופה זו רצופה ובין שאינה רצופה;

(3)³⁰ לא פחות מ-60 חודשים, אף אם אינם רצופים, שבהם היה אדם עובד מבוטח או עובדת מבוטחת, ובלבד שמספר חודשים אלה אינו פחות ממספר החודשים שבהם התקיימו ההוראות שלהלן:

(א) הוא לא היה מבוטח מחמת שחדל להיות תושב ישראל;

(ב) הוא לא היה עובד מבוטח או עובדת מבוטחת.

(ב) אשה מבוטחת לא תזדקק לתקופת אכשרה לפי סעיף קטן (א) אם נתקיים אחד מאלה:

(1) היא גרושה, אלמנה או עגונה;

²⁵ ס' 245(ב1) - נוסף בתיקון 7, ת"ת 1.1.96, בנוסח דלעיל. ור' הערות מבוא לתיקון 7. בת' 66, ת"ת 1.4.04, במקום "לגיל ששים וחמש בגבר וששים באשה" בא "לגיל הפרישה". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לת' 66.

²⁶ ס' 245(ב2) - נוסף בת' 66, ת"ת 1.4.04, בנוסח דלעיל. ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לת' 66. בת' 228, ת"ת 1.1.22 בוטל הסעיף. נוסחו ערב הביטול היה:

"שינה שר האוצר את חלק ב' בתוספת לחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004, לפי הוראות פרק ד' בחוק האמור, ישנה השר, בצו, את חלק ד' בלוח א' בהתאמה לשינוי בחלק ב' האמור."

²⁷ בת' 228, ת"ת 1.1.22. תוקנו כל ההתייחסויות בהגדרה "הכנסה מרבית" מ"לוח ט" ל"לוח ט"1."

²⁸ ס' 246(א) - בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "לקצבת זקנה" בביטוי "בקצבת אזרח ותיק".

²⁹ ס' 246(א1) - בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "בקצבת הזקנה" בביטוי "בקצבת אזרח ותיק"

³⁰ ס' 246(א3) - בנוסח המקורי:

"(3) לא פחות מ-60 חודשים, אף אם הם בלתי רצופים, שבהם היה אדם מבוטח, ובלבד שמספרם אינו פחות ממספר החודשים שבהם לא היה מבוטח מחמת היותו עקרת בית או אלמנה לפי סעיף 242, או מחמת שחדל להיות תושב ישראל."

הוחלף בתיקון 7, ת"ת 1.1.96, לנוסח דלעיל. ור' הערות מבוא לתיקון 7.

31(2) היא לא נשואה, ונעשתה תושבת ישראל מכוח כניסתה לישראל, ובאותו זמן כבר הגיעה לגיל הקבוע לגביה, בהתאם לחודש לידתה, בחלק ה' בלוח א'1 ;
(3) בן זוגה אינו מבוטח.

32(4) שולמה לה קצבת נכות לפי פרק ט' בעד החודש שקדם בתכוף ליום שבו הגיעה לגיל הפרישה.

(ג)33(בוטל).

247. תלויים³⁴

[17]

לענין סימן זה, תלוי במבוטח הוא אחד מהמפורטים להלן שהוא תושב ישראל:

(1) אשתו שנתמלאו בה כל אלה:

(א) ילדה לו ילד או שהיא אשתו שנה אחת לפחות;

(ב) היא בת 45 שנים ומעלה או שיש עמה ילד שלו;

(ג) אם לא הגיעה לגיל הקבוע לגביה, בהתאם לחודש לידתה, בחלק ב' בלוח א'1 - הכנסתה אינה עולה על הסכום המתקבל לפי פרט 1 של לוח ט';

(2) ילדו;

(3) מי שהוא בן זוגה של מבוטחת שנה אחת לפחות ונתקיים בו אחד מאלה:

(א) מלאו לו 70 שנים;

(ב) מלאו לו 50 שנים והכנסתו אינה עולה על הסכום הנקוב בפרט 1 ללוח ט' או על כל סכום אחר שהשר קבע בצו לאחר התייעצות עם שר האוצר ובאישור ועדת העבודה והרווחה.

247א. תוספת לקצבה למי שהגיע לגיל 80³⁶

מבוטח שהגיע לגיל 80, תשולם לו, נוסף על קצבתו, תוספת בשיעור ההפרש שבין 18.7% לבין השיעור האמור בסעיף 244(א).

³¹ ס' 246(ב)2 - בתי' 66, ת"ת 1.4.04, במקום "היתה בת 55 שנים ומעלה" בא "כבר הגיעה לגיל הקבוע לגביה, בהתאם לחודש לידתה, בחלק ה' בלוח א'1". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לתי' 66.

³² ס' 246(ב)4 - נוסף בתיקון 7, ת"ת 1.1.96, בנוסח דלעיל. ור' הערות מבוא לתיקון 7.

בתי' 54, ת"ת 1.9.02, במקום הסייפא שנוסחה היה "במשך 12 חודשים רצופים לפחות, בתכוף לפני שמלאו לה ששים שנים" באה הסייפא המתחילה במילים "בעד החודש שקדם...". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לתי' 54.

בתי' 66, ת"ת 1.4.04, במקום "לגיל 60 שנים" בא "לגיל הפרישה". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לתי' 66.

³³ ס' 246(ג) - נוסף בתי' 66, ת"ת 1.4.04, בנוסח דלעיל. ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לתי' 66.

בתי' 228, ת"ת 1.1.22 בוטל הסעיף. נוסחו ערב הביטול היה:

"שינה שר האוצר את חלק ב' בתוספת לחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004, לפי הוראות פרק ד' בחוק האמור,

שינה השר, בצו, את חלק ה' בלוח א'1 בהתאמה לשינוי בחלק ב' האמור."

³⁴ ס' 247 - ריישא - בנוסח המקורי: "אלה בגדר תלויים במבוטח לענין סימן זה". בתי' 60, ת"ת 1.1.03, הוחלף לנוסח דלעיל. ר' הערות מבוא לתי' 60.

³⁵ ס' 247(1)ג - בתי' 66, ת"ת 1.4.04, במקום "מלאו לה 65 שנים" בא "הגיעה לגיל הקבוע לגביה, בהתאם לחודש לידתה, בחלק ב' בלוח א'1". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לתי' 66.

³⁶ ס' 247א - נוסף בתי' 106, ת"ת 1.4.08, בנוסח דלעיל. הוראת תחולה קובעת כי התיקון יחול על גמלאות המשתלמות בעד יום התחילה ואילך.

בתי' 114, במקום "17.5%" בא "18.7%". ר' הוראת תחילה ותחולה בסעיף 141(ח) והוראת שעה בסעיף 142 ו-143 בהערות מבוא לתי' 114.

[18]

מי שהיה מבוטח כעובד מבוטח או כעובדת מבוטחת לפני היום שבו הגיעה לו לראשונה קצבת אזרח ותיק, יוגדלו הקצבה והתוספת כאמור בסעיף 247א, ב-2% לכל שנת ביטוח שבעדה שולמו דמי הביטוח, אך לא תוגדל מכוח סעיף זה ביותר מ-50%.

249. תוספת דחיית קצבה

[19]

(א)³⁸ מבוטח שהגיע לגיל שבו היה זכאי לקצבת אזרח ותיק אילולא היתה לו הכנסה העולה על ההכנסה המזכה אותו לפי סעיף 245 לקצבה כאמור, והכנסה זו מקורה במשלח יד, תוגדל הקצבה שהוא זכאי לה לפי הסעיפים הקודמים ב-5% לכל שנה שבה היתה לו הכנסה כאמור.

(ב) מבוטח שהיתה לו הכנסה כאמור במשך תשעה חודשים לפחות מתוך שנה פלונית יראוהו, לענין סעיף זה, כאילו היתה לו הכנסתו זו במשך כל השנה.

(ג) על אף הוראות סעיף קטן (א) יחולו הוראות סעיף זה אף לגבי מי שוויתר על הקצבה לפי סעיף 245.

250. מבוטח שחדל להיות זכאי

[20]

היה המבוטח זכאי לקצבה וחדלו להתקיים בו תנאי הזכאות לקצבה בהתאם לסעיף 245, יופסק תשלום הקצבה; חזר המבוטח ונעשה זכאי לקצבה, יחודש תשלום הקצבה; שנות העבודה שבהן הופסק תשלום הקצבה כאמור יבואו במנין השנים לענין הגדלת הקצבה לפי סעיף 249.

³⁷ ס' 248 - בת" 7, ת"ת 1.1.96, במקום הריישא "היה אדם מבוטח" בא הריישא "מי שהיה מבוטח כעובד מבוטח או כעובדת מבוטחת. ר' הערות מבוא לתיקון 7.

בת" 106, ת"ת 1.4.08, במקום "תוגדל הקצבה" בא "יוגדלו הקצבה והתוספת כאמור בסעיף 247א. הוראת תחולה קובעת כי התיקון יחול על גמלאות המשתלמות בעד יום התחילה ואילך.

בת" 187, ת"ת 1.1.19 נמחקו מהסעיף המילים "יותר מעשר שנים" (שהופיעו אחרי המילים "או כעובדת מבוטחת") והמילים "שלמעלה מעשר שנות הביטוח הראשונות" (שהופיעו אחרי המילים "לכל שנת ביטוח"). ראו הוראות תחילה, תחולה ומעבר בהערות המבוא לתיקון 187 כפי שתוקנו בס"ח 2713, התשע"ח, עמ' 523, ת"ת 1.1.18.

בת" 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "קצבת אזרח ותיק".

³⁸ ס' 249א - בת" 66, ת"ת 1.4.04, נמחקה הסיפא שנוסחה היה "ובלבד שלא תוגדל הקצבה מכוח סעיף זה ביותר מ-25%". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לת" 66.

בת" 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "לקצבת זקנה" בביטוי "לקצבת אזרח ותיק".

(א) בסעיף זה -

"קצבת נכות" - קצבה חודשית כמשמעותה בסעיף 199(1) וכן גמלה מיוחדת לעולה המשתלמת לפי הסכם מכוח סעיף 9;

"סכום קצבת אזרח ותיק"⁴⁰ - סכום השווה לקצבה המשתלמת לפי הוראות סעיפים 244(א) ו-248, וכן גמלת אזרח ותיק מיוחדת לעולה;

"גמלה נוספת לנכה"⁴¹ - סכום השווה להפרש שבין קצבת נכות וסכום קצבת אזרח ותיק;

"תיקון מס' 200"⁴² - חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 200), התשע"ח-2018.

(ב)⁴³ מבוטח ששולמה לו קצבת נכות בתכוף לפני שנעשה זכאי לקצבת אזרח ותיק, וסכום קצבת האזרח הוותיק שהוא זכאי לו נמוך מסכום קצבת הנכות האמורה, זכאי לקצבת האזרח הוותיק בצירוף גמלה נוספת לנכה (בסעיף זה - קצבת אזרח ותיק לנכה), ואולם תוספת התלויים תחושב בעד כל חודש בהתאם למספר התלויים בנכה באותו חודש כמשמעותם בסעיף 200(ג); קצבת האזרח הוותיק לנכה תעודכן בשיעורים ובמועדים שבהם מתעדכנת קצבת הנכות.

(ג)⁴⁴ על אף האמור בסעיף קטן (ב), לעניין חישוב הגמלה הנוספת לנכה, מבוטח ששולמה לו קצבת נכות ונעשה זכאי לתשלום קצבת אזרח ותיק ביום תחילתו של תיקון מס' 200 או לפניו, יהיה זכאי לתוספת לקצבת הנכות בשיעור של 10.70% מקצבת יחיד מלאה כמשמעותה בסעיף 200(ב), החל ביום תחילתו של תיקון מס' 200 ואם לא חלות לגביו הוראות סעיף 307 - יהיה זכאי גם לתוספת לקצבת הנכות בשיעורים המפורטים להלן מקצבת יחיד מלאה:

(1) 8.52% - בעד התקופה שמיום כ"א בתמוז התשפ"א (1 ביולי 2021) ועד ליום כ"ז בטבת התשפ"ב (31 בדצמבר 2021);

(2) 12.74% - בעד התקופה שמיום כ"ח בטבת התשפ"ב (1 בינואר 2022) ואילך;

(ד)⁴⁵ על אף האמור בסעיף קטן (ב), לעניין חישוב הגמלה הנוספת לנכה, מבוטח ששולמה לו קצבת נכות והוראות סעיף 307 אינן חלות לגביו, יהיה זכאי לתוספת לקצבת הנכות בשיעורים המפורטים להלן מקצבת יחיד מלאה כמשמעותה בסעיף 200 (ב), לפי העניין:

³⁹ ס' 251 - בנוסח המקורי:

"מבוטח שבתכוף לפני שנעשה זכאי לקצבת זקנה קיבל, במשך תקופה של שנה אחת לפחות, קצבה חודשית לפי סעיף 199(1), לא תפחת קצבת הזקנה המגיעה לו משיעור הקצבה החודשית האמורה האחרונה ששולמה לו; ואולם תוספת תלויים ששולמה לו לפי סעיף 200 תובא בחשבון לענין סעיף זה כל עוד מתקיימים התנאים לתשלומה."

בת' 54, ת"ת 1.9.02, הוחלף לנוסח דלעיל. ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לת' 54.

הערת העורך: בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף בחוק הביטוח הלאומי בכל מקום הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "קצבת אזרח ותיק" (כולל כל ההטיות הדיקדוקיות של ביטוי זה). כנראה בטעות, לא ניתנה הוראה להחליף את כותרת סעיף 251, שכנראה אמורה להיות: "קצבת אזרח ותיק לנכה".

⁴⁰ ס' 251(א) - בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלפה ההגדרה "סכום קצבת זקנה" בביטוי "סכום קצבת אזרח ותיק", והסיפה "גמלת אזרח ותיק מיוחדת לעולה" החליפה את הנוסח הקודם שהיה: "גמלת זקנה מיוחדת לעולה המשתלמת לפי הסכם מכוח סעיף 9".

⁴¹ ס' 251(א) - בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף בהגדרה "גמלה נוספת לנכה" הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "קצבת אזרח ותיק".

⁴² ההגדרה "תיקון מס' 200" הוספה בת' 200, ת"ת 1.3.18.

⁴³ ס' 251(ב) - בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "קצבת אזרח ותיק" (כולל כל ההטיות הדיקדוקיות שלו).

⁴⁴ ס' 251(ג) - נוסף בת' 200, ת"ת 1.3.18.

בת' 227, ת"ת 1.1.22, נוספה הסיפה החל במילים "ואם לא חלות לגביו הוראות סעיף 307...".

⁴⁵ ס' 251(ד) - נוסף בת' 227, ת"ת 1.1.22.

(1) אם נעשה זכאי לתשלום קצבת אזרח ותיק בתקופה שמיום תחילתו של תיקון מס' 200 ועד יום ט"ז בטבת התשפ"א (31 בדצמבר 2020) -

(א) 8.52% - בעד התקופה שמיום כ"א בתמוז התשפ"א (1 ביולי 2021) ועד יום כ"ז בטבת התשפ"ב (31 בדצמבר 2021);

(ב) 12.74% - בעד התקופה שמיום כ"ח בטבת התשפ"ב (1 בינואר 2022) ואילך;

(2) אם נעשה זכאי לתשלום קצבת אזרח ותיק בתקופה שמיום י"ז בטבת התשפ"א (1 בינואר 2021) ועד יום כ"א בתמוז התשפ"א (1 ביולי 2021) - 17%, בעד התקופה שמיום כ"א בתמוז התשפ"א (1 ביולי 2021) ואילך, ואם היה זכאי לקצבה לפי סעיף 201 לפני שנעשה זכאי לתשלום קצבת אזרח ותיק - כיחס שבין אחוז דרגת איכושרו להשתכר ובין מאה, במכפלת 17%.

251.א. שמירת הזכאות להטבות שנלוות לגמלת הבטחת הכנסה⁴⁶

(א) בסעיף זה -

"גוף ציבורי" - הממשלה, הסוכנות היהודית לארץ ישראל וכן גוף נתמך או גוף מתוקצב כהגדרתם בסעיף 32 לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה 1985;

"גמלת הבטחת הכנסה" - גמלה חודשית המשתלמת לפי חוק הבטחת הכנסה;

"תיקון מס' 200"⁴⁷ - חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 200), התשע"ח-2018.

(ב)⁴⁸ מבוטח שהשתלמה לו גמלת הבטחת הכנסה, ערב תחילתו של תיקון מס' 200 או ערב תחילת הזכאות להגדלה בהתאם להוראות סעיף 251 כנוסחו בחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021, ובשל השינוי שחל בשיעור קצבת אזרח ותיק לנכה המשתלמת לו בהתאם להוראות סעיף 251(ב) עד (ד) חדלה להשתלם לו גמלת הבטחת הכנסה, יוסיף להיות זכאי להטבות הניתנות לפי כל דין וכן להטבות הניתנות על ידי גוף ציבורי לפי הסכם או נוהג למי שמשתלמת לו גמלת הבטחת הכנסה.

סימן ד': ביטוח שאירים

⁴⁶ ס' 251 א - הוסף בת' 200, ת"ת 1.3.18.

⁴⁷ ההגדרה "תיקון מס' 200" הוספה בת' 200, ת"ת 1.3.18.

⁴⁸ ס' 251 א(ב) - בת' 227, ת"ת 1.1.22 הוחלפו המילים "לתקנות לפי סעיף 220, אם נקבעה" במילים: "להוראות סעיף 251 כנוסחו בחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021, ובמקום "בהתאם להוראות סעיף 251 ו-(ג) ב"א: "251(ב) עד (ד)".

(א) נפטר מבוטח, ישלם המוסד מענק לפי הוראות סעיף 255 או קצבת שאירים חודשית באחד משיעורים אלה:

(1) 17.7% מהסכום הבסיסי -

(א) לאלמנה שעמה ילדים;

(ב) לאלמן שעמו ילדים, כל זמן שהילדים עמו;

(ג) לאלמנה או לאלמן שהם בני 50 שנים ומעלה;

(2) 13.3% מהסכום הבסיסי - לאלמנה או לאלמן שהם בני 40 שנים ומעלה ועדיין אינם בני 50 שנים ולא נתקיים בהם אחד התנאים שבפסקה (1) (א) ו-(ב).

(ב) אלמנה או אלמן שעמם ילדים, ישלם להם המוסד, כל זמן שהילדים עמם, תוספת בעד כל אחד מילדיהם - 8.3% מהסכום הבסיסי.

(ג) ילדים שהניח אחריו המבוטח ואין אלמנה או אלמן הזכאים לקבל בעדם תוספת, יהיו שיעורי הקצבה כך:

(1) בכפוף להוראות פסקה (2), אם לילדים הורה - תשולם הקצבה בשיעור של 11% מהסכום הבסיסי כשישנו ילד אחד בלבד, ובשיעור של 8.3% מהסכום הבסיסי בעד כל ילד;

(2) אם אין לילדים הורה, או שההורה גר דרך קבע בחוץ לארץ, תשולם הקצבה בעד כל ילד מהילדים בשיעור של 11% מהסכום הבסיסי.

(1)⁵⁰ לעניין סימן זה, יראו כילד גם מי שלא מלאו לו 20 שנים, ובלבד שהוא לומד במוסד חינוכי בתכנית לימודים בהיקף שלא יפחת מ-20 שעות לימוד שבועיות; לענין סעיף קטן זה, "מוסד חינוכי" - אחד מאלה:

(1) מוסד שקיבל הכרה לפי סעיף 9 לחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958 (בסעיף זה - חוק המועצה להשכלה גבוהה);

(2) מוסד שקיבל היתר או אישור לפי סעיף 21א לחוק המועצה להשכלה גבוהה;

(3) מוסד שהתואר שהוא מעניק הוכר לפי סעיף 28א לחוק המועצה להשכלה גבוהה;

(4) מוסד שקיבל רישיון לפי סעיפים 25ג ו-25ד לחוק המועצה להשכלה גבוהה או רישיון זמני לפי סעיף 25ט לחוק המועצה להשכלה גבוהה;

⁴⁹ ס' 252 - בת' 61, ת"ת 1.1.06, בכל מקום במקום "מהשכר הממוצע" בא "מהסכום הבסיסי". ר' הוראת תחולה בס' 68 להערות מבוא לת' 61.

בת' 86, ת"ת 1.7.06, בסעיף קטן (א) במקום "16%" בא "16.2%" ובמקום "12%" בא "12.2%". בסעיף קטן (ב) במקום "7.5%" בא "7.6%". בסעיף קטן (ג) במקום "10%" בא "10.1%" ובמקום "7.5%" בא "7.6%". ר' הוראת תחולה בהערות מבוא לת' 86.

בת' 106, ת"ת 1.4.08, בסעיף קטן (א)(1) במקום "16.2%" בא "16.5%", בסעיף קטן (א)(2) במקום "12.2%" בא "12.4%", בסעיף קטן (ב) במקום "7.6%" בא "7.7%", בסעיף קטן (ג)(1) במקום "10.1%" בא "10.3%" ובמקום "7.6%" בא "7.7%" ובפסקה (2) במקום "10%" בא "10.3%". הוראת תחולה קובעת כי התיקון יחול על גמלאות המשתלמות בעד יום התחילה ואילך.

בת' 114, בסעיף קטן (א) בפסקה (1) ברישא, במקום "16.5%" בא "17.7%" בפסקה (2) במקום "12.4%" בא "13.3%", בסעיף קטן (ב) במקום "7.7%" בא "8.3%", בסעיף קטן (ג) בפסקה (1) במקום "10.3%" בא "11%" ובמקום "7.7%" בא "8.3%". בפסקה (2) במקום "10.3%" בא "11%". ר' הוראת תחילה ותחולה בסעיף 141(ח) והוראת שעה בסעיף 142 ו-143 בהערות מבוא לת' 114.

⁵⁰ ס' 252(ג1) - נוסף בת' 156, ת"ת 15.7.14, ר' הערת מבוא לתיקון 156.

(5) מוסד על-תיכוני להכשרה או להשכלה מקצועית, טכנית, תורנית או דתית, לרבות מסלול להכשרה או להשכלה כאמור במוסד על-תיכוני, המכשיר את תלמידיו לבחינות ממשלתיות או המעניק השכלה המוכרת על ידי משרד ממשלתי או לפי כל דין;

(6) ישיבת הסדר, ישיבה גבוהה ציונית או ישיבה, כהגדרתן בסעיפים 22א, 22ב או 26ב לחוק שירות ביטחון;

(7) מוסד ללימודים תורניים לבנות שמקבל תמיכה לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985;

(8) מכינה קדם-אקדמית או קדם-הנדסית של מוסד כאמור בפסקאות (1) עד (5) או מכינה קדם-צבאית מוכרת כהגדרתה בחוק המכינות הקדם-צבאיות, התשס"ח-2008.

(2ג)⁵¹ לענין סימן זה, יראו כאלמן גם מי שהילד שעמו הוא ילד כאמור בסעיף קטן (ג1).

(ד) לענין הזכויות לפי סעיף 238, סעיף זה וסעיפים 253, 258, 260 ו-267, רואים כמבוטח גם תושב ישראל שהשלים את תקופת האכשרה לפי סעיף 253 אף אם לא היה מבוטח בעת שנפטר.

(ה) השר, בהתייעצות עם שר האוצר ובאישור ועדת העבודה והרווחה, רשאי להגדיל את השיעורים הנקובים בסעיפים קטנים (א), (ב) ו-(ג).

252. גמלת שאירים לילדיה של עקרת בית

(א)⁵² מבוטחת לענין פרק זה לפי סימן ג' בלבד לפי סעיף 240(ב), אשר אינה פטורה מתקופת אכשרה לפי סעיף 253(ב) ואשר לא נתמלאה לגביה כעובדת מבוטחת תקופת אכשרה המזכה בגמלת שאירים לפי סעיף 253(א), יהיו הילדים שהניחה אחריה זכאים לקצבת שאירים לפי הוראות סעיף 252(ג).

(ב)⁵³ האמור בסעיף קטן (א) יחול גם על ילדים שהניחה אחריה מי שלא היתה מבוטחת כמשמעותה בסעיף קטן (א) מחמת אחד מאלה בלבד:

(1) היא נפטרה לפני יום ט' בטבת התשנ"ו (1 בינואר 1996) (להלן - היום הקובע);

(2) מלאו לה 65 לפני היום הקובע.

253. תקופת אכשרה

[22]

(א)⁵⁴ תקופת האכשרה המזכה לגמלת שאירים לפי סעיף 252 היא תקופה שבה היה אדם מבוטח כעובד מבוטח או כעובדת מבוטחת באחת מתקופות אלה:

(1) 12 החודשים האחרונים לפני תאריך הפטירה;

(2) 24 חודשים, בין שהם רצופים ובין שאינם רצופים, בחמש השנים האחרונות לפני תאריך הפטירה;

(3) תקופת האכשרה לפי סעיף 246;

⁵¹ סי' 252(ג) - נוסף בתי' 196, ת"ת 1.7.17.

⁵² סי' 252א(א) - נוסף בתי' 32, ת"ת 1.3.99, בנוסח דלעיל. ר' הערת מבוא לת' 32. בתי' 39, ת"ת 1.9.00, שונה מיספור הסעיף 252א(א).

⁵³ סי' 252א(ב) - נוסף בתי' 39, ת"ת 1.9.00, בנוסח דלעיל. ר' הערת מבוא לת' 39.

⁵⁴ סי' 253(א) - בתיקון 7, ת"ת 1.1.96, בריישא במקום "היא אחת מאלה" בא "היא תקופה... מתקופות אלה". ור' הערות מבוא לתיקון 7.

(4) 60 חודשים, בין שהם רצופים ובין שאינם רצופים, בעשר השנים האחרונות לפני תאריך הפטירה.

(ב)⁵⁵ הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו על עובד מבוטח או עובדת מבוטחת שנפטרו והיו אחד מאלה:

- (1) מבוטח שעדיין לא מלאה שנה מהיום שנעשה תושב ישראל;
- (2) מבוטח שעדיין לא מלאו לו 19 שנים;
- (3) גרושה או אלמנה שנפטרה תוך שנה מיום שנתגרשה או שנתאלמנה;
- (4) מבוטח שעיקר פרנסת בן זוגו או ילדיו היתה עליו;
- (5) מבוטח שהניח אחריו ילד - לגבי אותו ילד.

254. מענק ליתום שהגיע למצוות⁵⁶

[22א]

(א) נפטר מבוטח ומשתלמת מכוחו קצבת שאירים, ישלם המוסד לילדו בהגיעו לגיל 13 שנים, ולילדתו בהגיעה לגיל 12 שנים, מענק בשיעור שני שלישים מהסכום הבסיסי.
(ב) בוטל.

255. תשלום מענק

[23]

(א) אלמנה שלא מלאו לה עדיין 40 שנים ואינה זכאית לקצבה, או אלמנה שפקעה זכותה לקצבה שלא עקב נישואיה, ישלם לה המוסד מענק בסכום השווה לקצבת שאירים לפי שיעור הקצבה כאמור בסעיף 252(א)(1) כפול שלושים ושש.

(ב) חזרה ונישאה אלמנה הזכאית לקצבת שאירים, תפקע זכותה לקצבת שאירים והמוסד ישלם לה מענק בשני שיעורים כלהלן:

(1) לאחר יום נישואיה מחדש - סכום השווה לקצבת שאירים המחושב על בסיס שיעור הקצבה כאמור בסעיף 252(א)(1) (להלן - שיעור הקצבה), שהשתלמה בעד החודש שבו נישאה מחדש, כפול שמונה עשרה;

(2) כתום שנתיים מיום נישואיה מחדש - סכום השווה לשיעור הקצבה, בעד החודש האחרון של השנתיים האמורות, כפול שמונה עשרה.

(ג) אלמנה שחזרה ונישאה ונפטר בעלה מהנישואין החדשים והיא מקבלת מכוחו קצבת שאירים או קצבת תלויים, ישולם לה השיעור השני של המענק, אף אם טרם חלפו שנתיים מיום נישואיה מחדש; המענק יחושב על בסיס שיעור הקצבה בעד החודש שבו נפטר בעלה כאמור.

(ד) דין אלמן לענין סעיף זה כדין אלמנה.

⁵⁵ ס' 253(ב) - בתיקון 7, ת"ת 1.1.96, במקום הריישא שנוסחה היה "הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו אם הנפטר היה אחד מאלה" באה הריישא בנוסחה דלעיל. ורי' הערות מבוא לתיקון 7.

⁵⁶ ס' 254 - בתי 61, ת"ת 1.1.06, במקום "מהשכר הממוצע כפי שהיה ב-1 בינואר" בא "מהסכום הבסיסי" וכן בוטל סעיף קטן (ב) שנוסחו היה: "אם לאחר תחילתה של שנת מס חל פיצוי, יוגדל המענק לפי סעיף זה בשיעור הפיצוי". ר' הוראת תחולה בס' 68 להערות מבוא לתי 61.

256. אלמנה שהיה עמה ילד

[23א]

אלמנה הזכאית לקצבת שאירים, שהיה עמה ילד ואינו עמה עוד, תשולם לה קצבה כאילו היא בת 50 שנים.

256א. תוספת לקצבה למי שהגיע לגיל 80⁵⁷

[23ב]

אלמן או אלמנה שהגיעו לגיל 80, תשולם להם, נוסף על קצבתם, תוספת בשיעור ההפרש שבין 18.7% לבין השיעור האמור בסעיף 252(א).

257. תוספת ותק⁵⁸

[24]

היה אדם שבזכותו משתלמת הגמלה עובד מבוטח או עובדת מבוטחת ושולמו כל דמי הביטוח, יוגדלו הגמלאות המשתלמות לפי סעיף 252 ו-256א או לפי סעיף 255 ב-2% לכל שנת ביטוח שבעדה שולמו דמי הביטוח, אך לא תוגדל גמלה מכוח סעיף זה ביותר מ-50%.

258. גמלה ליותר מאלמנה אחת

[25]

מבוטח שהניח אחריו יותר מאלמנה אחת, תהיה כל אחת מהן זכאית לגמלת שאירים לפי סימן זה כאילו היא אלמנה יחידה.

259. קצבה לילדים מנישואין קודמים

[25א]

מבוטח שהניח אחריו ילדים מנישואין קודמים שאינם נמצאים עם האלמנה, יהיו שני הילדים הראשונים מכל נישואין כאמור זכאים לקצבה לפי סעיף 252(ג).

260. חידוש זכות לקצבה

[26]

אלמנה או אלמן הזכאים למענק לפי סימן זה שלא עקב נישואיהם, שוב לא יהיו זכאים לקצבה בזכותו של אותו מבוטח, ואולם -

⁵⁷ ס' 256א - נוסף בתי' 106, ת"ת 1.4.08, בנוסח דלעיל. הוראת תחולה קובעת כי התיקון יחול על גמלאות המשתלמות בעד יום התחילה ואילך.

בתי' 114 במקום "17.5%" בא "18.7%" ר' הוראת תחילה ותחולה בסעיף 141(ח) והוראת שעה בסעיף 142 ו-143 בהערות מבוא לתי' 114.

⁵⁸ ס' 257 - בתיקון 7, ת"ת 1.1.96, במקום "מבוטח" בא "עובד מבוטח או עובדת מבוטחת". ר' הערות מבוא לתיקון 7. בתי' 106, ת"ת 1.4.08, במקום "לפי סעיף 252" בא "לפי סעיף 252 ו-256א". הוראת תחולה קובעת כי התיקון יחול על גמלאות המשתלמות בעד יום התחילה ואילך.

בתי' 187, ת"ת 1.1.19 נמחקו מהסעיף המילים "יותר מעשר שנים" (שהופיעו אחרי המילים "או עובדת מבוטחת") והמילים "שלמעלה מעשר שנות הביטוח הראשונות" (שהופיעו אחרי המילים "לכל שנת ביטוח"). ראו הוראות תחילה, תחולה ומעבר בהערות המבוא לתיקון 187 כפי שתוקנו בס"ח 2713, התשע"ח, עמ' 523, ת"ת 1.1.18.

(1) אלמנה שילדה לו ילד אחרי מותו תהיה זכאית לקצבה החל ביום פטירתו של המבוטח, והמענק ששולם לה ייזקף על חשבון הקצבה המגיעה לה ;

(2)⁵⁹ אלמנה או אלמן, שאחד התנאים האמורים בפסקת משנה (א) או (ב) שלהלן מתקיים בילד שעמם אחרי מותו של המבוטח, יהיו זכאים לקצבה החל ביום שבו נתקיים בילד אותו תנאי, והמענק ששולם להם ייזקף על חשבון הקצבה המגיעה להם :

(א) תנאי מהתנאים האמורים בפסקאות (2) ו-(3) להגדרה "ילד" שבסעיף 238 ;

(ב) התנאים שבסעיף 252(ג1).

261. זכאי לקצבת שאירים בגיל קצבת אזרח ותיק⁶⁰

[26ב, לוח ד'1]

(א)⁶¹ זכאי לקצבת שאירים שנעשה זכאי לקצבת אזרח ותיק או זכאי לקצבת אזרח ותיק שנעשה זכאי לקצבת שאירים, ישולם לו, בנוסף לקצבת האזרח הוותיק, 50% מקצבת השאירים, ובלבד שהשלים תקופת אכשרה לפי סעיף 246(א) כעובד מבוטח או כעובדת מבוטחת.

(ב)⁶² זכאית לקצבת שאירים שנעשתה זכאית לקצבת אזרח ותיק כמבוטחת לפי סימן ג' לפרק זה בלבד, או זכאית לקצבת אזרח ותיק כמבוטחת לפי הסימן האמור בלבד, שנעשתה זכאית לקצבת שאירים - הבחירה בידיהן לקבל אחת מהן.

(ג)⁶³ קצבת אזרח ותיק לפי סעיף זה תשולם במלואה, על אף הוראות סעיף 366.

262. אלמנה או אלמן שנישאו

[27]

(א) אלמנה הזכאית למענק לפי סימן זה עקב נישואיה, זכותה לקצבה תפקע, ואולם אם חדלה להיות נשואה לפני תום עשר שנים מהיום שבו חזרה ונישאה, או שתוך תקופה זו החלו הליכי גירושין בינה לבין בן זוגה בפני בית דין או בית משפט, תהא זכאית מחדש לקצבה החל ביום שבו חדלה להיות נשואה כאמור, והמענק או שיעורו הראשון ששולם לה ייזקף על חשבון הקצבה, בכפוף להוראות אלה :

(1) חזרה האלמנה להיות זכאית לקצבה תוך 18 חודשים מהיום שבו פקעה זכותה לקצבה עקב נישואיה, ייזקף על חשבון הקצבה החלק השמונה עשר מהשיעור הראשון של המענק כפול במספר החודשים שבעדם מגיעה לה קצבה בתקופת 18 החודשים האמורים ;

⁵⁹ ס' 260(2) - בת' 196, ת"ת 1.7.17 הוחלפו המילים "האמורים בפסקאות (2) ו-(3) של הגדרת "ילד" שבסעיף 238" במילים "האמורים בפסקת משנה (א) או (ב) שלהלן", ונוספו בסיפא פסקאות (א) ו(ב).

⁶⁰ ס' 261 - בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף בכותרת הסעיף הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "קצבת אזרח ותיק".

⁶¹ ס' 261(א) - בתיקון 7, ת"ת 1.1.96, נוספה הסיפא "כעובד מבוטח או כעובדת מבוטחת" ור' הערות מבוא לתיקון 7. בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "קצבת אזרח ותיק", על כל ההטיות הדיקדוקיות שלו.

⁶² ס' 261(ב) - הוחלף בת' 7, ת"ת 1.1.96 לנוסח דלעיל. ר' הערות מבוא לתיקון 7. הנוסח בחוק המקורי היה :

"(ב) תושב ישראל הזכאי לקצבת שאירים ואינו מבוטח לפי פרק זה, יהיה זכאי לקצבת זקנה בשיעור שאינו פחות מקצבת שאירים אם התמלאו בו התנאים שהיו מזכים מבוטח לקצבת זקנה לפי סעיף 245, ומאותו מועד לא יהיה זכאי לקצבת שאירים, ואולם אם חדל להיות זכאי לקצבת זקנה יחודש תשלום קצבת השאירים ; לענין סעיף קטן זה, "קצבת שאירים", - לרבות קצבת תלויים ששיעורה אינו עולה על שיעור קצבת השאירים שהיתה משתלמת לאותו זכאי".

בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "קצבת אזרח ותיק" (על כל ההטיות הדיקדוקיות שלו).

⁶³ בת' 192, ת"ת 27.8.17 הוחלף הביטוי "קצבת זקנה" בביטוי "קצבת אזרח ותיק".

(2) חזרה האלמנה להיות זכאית לקצבה אחרי תום 18 חודשים ולפני תום שנתיים מהיום שבו פקעה זכותה לקצבה עקב נישואיה, לא ייזקף השיעור הראשון של המענק על חשבון הקצבה;

(3) חזרה האלמנה להיות זכאית לקצבה לאחר תום שנתיים ולפני תום שלוש שנים מהיום שבו פקעה זכותה לקצבה עקב נישואיה, ייזקף על חשבון הקצבה החלק השמונה עשר מהשיעור השני של המענק כפול במספר החודשים שבעדם מגיעה לה קצבה בתקופת 18 החודשים האחרונים מתוך שלוש השנים האמורות;

(4) חזרה האלמנה להיות זכאית לקצבה לאחר תום שלוש שנים מהיום שבו פקעה זכותה לקצבה עקב נישואיה - לא ייזקף המענק על חשבון הקצבה.

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א) רשאי השר לקבוע סוגי מקרים ותנאים שבהם לא תפקע זכותה לקצבה של האלמנה שחזרה ונישאה.

(ג) הוראות סעיף זה יחולו גם על אלמן, בתיאומים לפי הענין.

263. תשלום הקצבה לילדים

[28]

השר רשאי לקבוע לידי מי ישלמו את הקצבה לילדים לפי סעיף 252(ב) ו-(ג), ואם אין היא משתלמת במלואה לידי אדם אחד - כיצד יחלקוה.

264. סייג לתחולה

[30]

הוראות סעיפים 252 עד 263 לא יחולו לגבי מי שנפטר כתוצאה ישירה מפעולות מלחמה.

265. הכשרה מקצועית ודמי מחיה לאלמנה וליתום

[90, 90א]

(א) השר, בהתייעצות עם שר האוצר ובאישור ועדת העבודה והרווחה, רשאי לקבוע הוראות ותנאים בדבר -

(1) מתן הכשרה מקצועית לאלמנה או לאלמן, לרבות דמי מחיה והוצאות אבחון;

(2) תשלומי דמי מחיה והוצאות אבחון בעד יתום שעיקר זמנו מוקדש ללימודים על-יסודיים או להכשרה מקצועית או שהוא לומד במוסד חינוכי כהגדרתו בסעיף 252(ג1) ומתקיימים בו התנאים האמורים באותו סעיף.

(ב) לענין סעיף זה, "יתום" - יתום שהוא ילד, ומשתלמת מכוח הורה קצבת שאירים.

סימן ה': דמי קבורה

⁶⁴ . ס' 265(א)(2) - בת' 196, ת"ת 1.7.17 נוספה הסיפא החל במילים "או שהוא לומד במוסד..."

⁶⁵ . ס' 265(ב) - בת' 196, ת"ת 1.7.17 נמחקו אחרי המילים "יתום שהוא ילד", המילים: "והוא בבחינת תלוי לפי סעיף 247(2)"

266. דמי קבורה בארץ⁶⁶

[29(א)]

הובא לקבורה בישראל אדם שנפטר בישראל או תושב ישראל שנפטר בחוץ לארץ, ישלם המוסד לחברה קדישא, לרשות מקומית, למוסד ציבורי אחר או לכל אדם המורשה כדין לעסוק בקבורת נפטרים, שטיפלו בקבורת המת, דמי קבורה בסכומים ולפי תנאים ומבחנים שקבע השר בהתייעצות עם השר לענייני דתות ובאישור ועדת העבודה והרווחה. הסכומים שנקבעו כאמור יעודכנו מדי שנה משנת 2006 ואילך, ב-1 בינואר של כל שנה, לפי שיעור עליית המדד שפורסם לאחרונה לפני אותו יום לעומת המדד שפורסם לאחרונה לפני 1 בינואר של השנה הקודמת.

267. דמי קבורה בחוץ לארץ

[29(ב)]

נפטר מבוטח, בן זוגו או ילדו, והובא לקבורה בחוץ לארץ, ישולמו דמי הקבורה למי שנקבע, ובלבד שהסכום לא יעלה על דמי הקבורה שהיו משתלמים אילו הובא הנפטר לקבורה בישראל.

268. סייג לאגרות קבורה

[29(ג)]

כל גוף המורשה לפי סעיף 13 לחוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב], התשל"א-1971, והתקנות שהותקנו לפיו (להלן - חוק שירותי הדת), לעסוק בקבורת נפטרים, לא יגבה בקשר לקבורה כל תשלום, לרבות אגרות שירותים לפי חוק שירותי הדת, בנוסף לדמי קבורה לפי סימן זה, זולת אם הותר התשלום לפי התנאים והמבחנים שנקבעו לפי סעיף 266.

269. סייג לתחולה

[30]

הוראות סימן זה לא יחולו על מי שנפטר כתוצאה ישירה מפעולות מלחמה.

סימן ו' : מענק מעבר בשל העלאת גיל הפרישה⁶⁷

269א. מענק מעבר בשל העלאת גיל הפרישה⁶⁸

(א) מבוטחת תהיה זכאית למענק מעבר בשל העלאת גיל הפרישה, בעד ארבעת החודשים העוקבים מיום שמלאו לה 62 שנים (בסעיף זה ובסעיף 269ב - מענק מעבר); המענק ישולם בשיעורים האמורים בסעיף קטן (ב), בהתאם לשנת לידתה כאמור באותו סעיף קטן, בעד כל חודש מהחודשים האמורים שבו התקיימו בה כל התנאים המפורטים להלן:

(1) אין לה הכנסה מעבודה או ממשלח יד והיא אינה נמצאת בחופשה ללא תשלום מיוזמתה;

(2) נתמלאה לגביה כעובדת מבוטחת תקופת אכשרה המזכה בקצבת אזרח ותיק לפי סעיף 246(א) או שהיא פטורה מתקופת אכשרה לפי סעיף 246(ב);

⁶⁶ ס' 266 - בת' 61, ת"ת 1.1.06, נוספה הסיפא המתחילה במילים "הסכומים שנקבעו כאמור". ר' הוראת תחולה בס' 68 להערות מבוא לת' 61.

⁶⁷ סימן ו' (סעיפים 269א עד 269ג) נוסף בת' 228, ת"ת 1.1.22.

⁶⁸ ס' 269א - נוסף בת' 228, ת"ת 1.1.22.

(3) הכנסתה שמקורה בקצבה המשולמת מכוח חיקוק, דיני חוץ, הסכם קיבוצי או חוזה עבודה אינה עולה על 73.5% מהשכר הממוצע (בסעיף זה - הסכום הקובע);

(4) היא נולדה בין השנים 1960 ו-1966;

(5) לא שולמו לה דמי אבטלה לפי סעיף 171(א)(ב) והיא אינה זכאית לדמי אבטלה בעד אותו חודש לפי הסעיף האמור;

(6) היא אינה זכאית לקצבת נכות, גמלת הבטחת הכנסה לפי חוק הבטחת הכנסה או תשלום מזונות לפי חוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב-1972;

(7) היא הצהירה כי הכנסתה ממקורות נוספים על אלו המפורטים בפסקה (3), למעט הכנסה מעבודה וממשלח יד, בשנת המס שקדמה למועד הזכאות, לא עלתה על 60,000 שקלים חדשים, והסכימה להעברת ההצהרה מהמוסד לרשות המסים לשם בדיקתה; לעניין זה תובא בחשבון רק מחצית מההכנסה המשותפת של בני זוג במשק בית משותף.

(ב) שיעור מענק המעבר לכל חודש יהיה לגבי כל מבוטחת הסכום כמפורט להלן לצידה או ההפרש שבין הסכום הקובע להכנסתה כמשמעותה בסעיף קטן (א)(3), לפי הנמוך:

(1) מבוטחת שנולדה בין השנים 1960 ל-1962 - 4,000 שקלים חדשים;

(2) מבוטחת שנולדה בשנת 1963 - 3,750 שקלים חדשים;

(3) מבוטחת שנולדה בשנת 1964 - 3,500 שקלים חדשים;

(4) מבוטחת שנולדה בשנת 1965 - 3,250 שקלים חדשים;

(5) מבוטחת שנולדה בשנת 1966 - 3,000 שקלים חדשים.

(ג) מענק מעבר לא ייחשב כהכנסה לעניין כל דין.

(ד) הייתה המבוטחת זכאית למענק מעבר ולקצבת שאירים לפי סימן ד' או לקצבת תלויים לפי סעיף 131, בעד אותו החודש, ישולם לה חלף המענק סכום השווה להפרש שבין המענק לקצבה כאמור שהיא זכאית לה, לפי העניין, ואם סכום הקצבה גבוה מהמענק - לא ישולם לה מענק.

(ה) על אף האמור בסעיף 296(ב)(1) סיפה, מענק מעבר ישולם אף אם חלפו 18 חודשים מהחודש שבו נוצרו התנאים המזכים במענק, ובלבד שטרם חלפו 24 חודשים מהחודש האמור.

269. פנייה יזומה לבחינת זכאות למענק מעבר⁶⁹

(א) המוסד יפנה באופן יזום, ככל שיש ברשותו את הנתונים הנדרשים לכך, ויש ביכולתו להשתמש בהם לשם כך, למי שעשויות להיות זכאיות למענק מעבר, כדי ליידע אותן בדבר זכאותן האפשרית לפי סימן זה; הפנייה תכלול, ככל האפשר, פרטים בדבר כל האמצעים שניתן להגיש באמצעותם את טופס התביעה למענק או קישור לטופס תביעה מקוון.

(ב) אין בהוראות סעיף זה כדי להעניק זכאות למענק מעבר בשל העלאת גיל הפרישה לפי סעיף 269א, למי שאינה זכאית לו לפי אותו סעיף.

269.ג. שיפוי⁷⁰

אוצר המדינה ישפה את המוסד על ההוצאות שהוציא לביצוע סעיף 269א.

⁶⁹ . ס' 269ב - נוסף בת' 228, ת"ת 1.1.22.

⁷⁰ . ס' 269ג - נוסף בת' 228, ת"ת 1.1.22.

